

Визнання речовими доказами, за відсутності для цього підстав. Причини та наслідки.

Сторона захисту, представники особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, неодноразово стикаються з проблемою, коли після проведення обшуку та вилучення речей, предметів і документів, навіть тих, що не мають жодного відношення до справи, слідчий, прокурор, визнають їх речовими доказами. У таких випадках саме постановою про визнання речовим доказом на думку сторони обвинувачення, яка доволі часто підтримується і

слідчими суддями, визначається як єдина і достатня підстава для обмеження прав особи на володіння, користування і розпорядження майном.

Чи ґрунтується така позиція на законі?

Відповідно до ст. 98 КПК України, «Речовими доказами є матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі предмети, що були об'єктом кримінально протиправних дій, гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення.»

Отже, законодавець передбачив, що ті чи інші речі, предмети, документи можуть бути речовими доказами виключно з об'єктивних причин, що існують незалежно від волі учасників кримінального провадження: знаряддя вчинення злочину, - використовуватися під час його вчинення, предмет злочину - виступати об'єктом протиправного посягання тощо. Тобто, на нашу думку належність того чи іншого предмету, речі або документу до речових доказів (наявність ознак речового доказу) не залежать від того, чи прийняв відповідну постанову про визнання речовим доказом слідчий або прокурор.

Більш того, прийняття такого рішення (винесення постанови) не передбачено чинним КПК України.

Необхідність винесення постанови слідчим, дізнавачем, прокурором про приєднання речового доказу до кримінального провадження (справи) передбачалася ч. 1 ст. 79 КПК України 1960р.

Чинний КПК України, у ст. 100 передбачає вимогу лише щодо огляду речових доказів та забезпечення їх збереженості.

Таким чином, можна говорити, що винесенням постанови про визнання речовим доказом певних речей та документів, сторона обвинувачення, з метою спрощення процедури доведення перед слідчим суддею доцільності накладення на них

арешту, намагається надати властивостей речового доказу об'єктам, що не мають до них відношення.

Отже, така постанова розглядається як правовий рудимент, що суперечить засадам нового КПК.

Таким чином, якщо в попередньому Кодексі у ст. 79 щодо зберігання речового доказу увага зосереджувалася на: 1) огляді речових доказів) 2) приєднанні до справи; 3) забезпеченні збереження; 4) руху доказу за справою; 5) визначення долі після розгляду справи судом (ст. 80), то в КПК 2012 року формулювання обов'язків сторін в частині зберігання речових доказів починається з вимоги – «Речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження або нею вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями 160-166, 170-174 цього Кодексу».

На нашу думку, дізнавач, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, вирішуючи питання щодо долі вилучених речей, предметів, документів, для ухвалення (постановлення) рішення зобов'язані в першу чергу з'ясувати відповідність таких об'єктів ознакам речового доказу, визначеним у ст. 98 КПК України, і лише за наявності таких ознак застосовувати до них заходи, з метою забезпечення їх збереженості та використання у кримінальному провадженні.

Олександр Омельченко

адвокат АО «DEFENSORES», к.ю.н.

для Науково-дослідного інституту проблем досудового розслідування

[#речовий_доказ](#)

[#знаряддя_вчинення_злочину](#)